

nimmer in uitzicht gesteld; en dus viel er voor Christus niets te prediken in dien geest. Onze tekst zegt niets anders dan dit: dat Christus na Zijn hemelvaart den geesten in de gevangenis mededeeling heeft gedaan van een bepaald feit. Hij heeft toen, als heraut²⁾, een bepaalde gebeurtenis uitgeroepen. Zijn hemelvaart als zodanig beteekende voor die dooden de proclamatie, dat nu een feit werd, wat de profeten reeds hadden aangekondigd.

Voor den inhoud van Christus' gevangenis-prediking zijn we dan ook aangewezen op de profeten; hier dan met name op de boodschap, die Noach tot zijn tijdgenooten heeft gericht. Daarover kan geen verschil van gevoelen bestaan: dit was een aankondiging van gericht. We hebben m.i. dit woord dus zóó te verstaan, dat Christus in zijn hemelvaart aan „de geesten in de gevangenis” heeft bekend gemaakt, dat nu Noach's profetie in vervulling ging. M.a.w. dat het toen aangekondigde gericht nu ging komen. Zoo krijgt ook de mededeeling een scherpere zin, dat „het tegenbeeld, de doop ons nu behoudt”, n.l. in het gericht, dat in Christus' hemelvaart ontketend werd en geproclameerd.

Nu rijst natuurlijk aanstonds de vraag, of deze prediking van Christus voor Noach's tijdgenooten nog wel noodig was; ja, of die voor hen wel eenige beteekenis had. Immers, Noach was voor hen al geweest de prediker der gerechtigheid (II, 2:5); Noach was reeds heraut van het gericht voor zijn tijdgenooten geweest; en dat gericht was ook al gekomen: deze geesten zijn immers ondergegaan in den zondvloed, en worden nu be waard in de gevangenis. Hoe kan Christus bij Zijn hemelvaart een gericht proclameren, dat al lang gekomen is?

Maar we moeten toch niet te haastig zijn. Inderdaad, dit geslacht had het oordeel Gods al over zich zien losbreken; en ze merkten nog dagelijks den toorn Gods, die hen in verzerke bewaring hield. Alleen: dit was het volle gericht nog niet; ze zitten in voorarrest, maar de eigenlijke terechtstelling laat nog op zich wachten. Zeker, zij waren gestorven, terwijl Noach bleef leven; het gericht was gekomen over de goddeloozen, en de openbaring der genade voor de rechtvaardigen. Maar wat zei dat tenslotte nog? Beteekende dat, dat het nu uit was met het geweld der goddeloozen, en dat de geloovigen de aarde erfelijk bezaten? Welneen! Zij waren gestorven; maar enkele eeuwen later Noach zelf toch ook! Bij den zondvloed was er dus wel even scheiding gemaakt; maar die scheiding was allang weer tenietgedaan; ook Noach was gestorven, de belofte niet verkregen hebbende.

En wel bleef Noach's geslacht in leven; maar straks openbaart zich daar opnieuw de ongerechtigheid. Kort na den zondvloed is de situatie feitelijk precies eender als daarvoor.

Let ge dus op de „hel”, op den hades, dan zegt ge: de definitieve scheiding is nog niet voltrokken; de goddeloozen zijn daar; maar Noach is er ook. En kijkt ge rond op de aarde: eenerlei weder vaart den vrome en den goddelooze. In de dagen van Petrus hebben weer de heidenen de overhand. Wat is er nu eigenlijk terechtgekomen van de scheiding, die de zondvloed had gemaakt?

En eigenlijk was het nog erger; er was een tweede „zondvloed” geweest; een nieuwe openbaring van den toorn Gods; maar daarbij was het tegendeel aanschouwd van den eersten vloed: Jezus Christus, de volmaakte Rechtvaardige, de groote Prediker der gerechtigheid, was gedood. De groote Noach is van de aarde verdaan; maar zijn vijand zag men leven.

Van de eerste scheiding werd al eeuwen niets meer gezien; noch bij de dooden, noch bij de levenden. En nu de tweede scheiding komt, nu is die juist anders: de dreiging is veranderd in een belofte voor de onrechtvaardigen; en de belofte voor wie gelooven, wordt hier een dreigement. Dat is voor Petrus de inhoud van dat: Christus, gedood in het vleesch.

Maar hij weet ook van betere dingen: Hij is levend gemaakt door den Geest. En dat niet alleen. Want was hij op de aarde weer gebleven, de triomf zou nog niet volkomen zijn, en de scheiding nog niet definitief. Maar Christus is ook in dien Geest „heengegaan”. En hier staat hetzelfde woord, dat in vers 22 is vertaald door „opgevaren”. Bedoeld is dus de hemelvaart. En nu komt er werkelijk definitieve scheiding; er is weer gerichtsoefening als in de dagen van den zondvloed, en die komt nu tot rust: de groote Rechtvaardige, de meerdere van Noach, komt nu tot de volle glorie. Maar zoo is de hemelvaart meteen de proclamatie voor iedereen, „ook” voor de geesten in de gevangenis, dat nu het uiterste gericht aanstaande is; dat het eigenlijk al begonnen is. Wat Noach had geprofeteerd, dat werd nu in volten zin door Christus gepredikt. De scheiding, die in Noach's dagen even zichtbaar werd, maar toen weer spoorloos verdween, die zet zich nu door met kracht. Noach's prediking bleef roepen om deze groote proclamatie van het jongste gericht door Christus.

Maar nu de groote crisis is uitgeroepen, en feitelijk al begonnen, nu kunnen dan ook de geloovigen, tot wie Petrus zich richt, getroost zijn. Ze hadden veel te lijden in die dagen: van de heidensche overheid; van harde heeren; soms van eigen man. Zij leden eigenlijk al de moeite, die Noach van zijn tijdgenooten moest verdragen. Petrus heeft gezegd, dat ze moeten verdragen. Maar hij zegt erbij, dat ze ook werkelijk kunnen verdragen. Zij gelooven immers in Jezus Christus, opgevaren ten hemel. Zij weten dus, dat het jongste gericht al is geproclameerd, dat het niet maar als toekomstig is geprofeteerd, maar als feit is uitgeroepen. In die situatie kunnen zij, en wij, wel verdragen de vijandschap; de hemelvaart verleent ons daartoe de kracht.

A.

B. H.

KERKELUK LEVEN

Verbondswraak?

In onze om des tijds wil slechts de hoofdzaken toucherende artikelen over het verbond, kwamen we toe aan de kwestie der verbondswraak. Is die er nog, of is die er niet meer?

We laten eerst Dr Thijs spreken. Deze heeft zijn oor te luisteren gelegd bij anderen, en bevond, dat zij de verbondswraak ook onder „het Nieuwe Testament” leerden. Daarmee is hij zelf het dan niet eens. Hij acht het een stuk van kapitaal belang, hetgeen het ook inderdaad is, wijl de loochening van Dr Thijs feitelijk de kern vormt van zijn oppositie tegen ander verbondsbewoening. Dr Thijs schrijft:

„Tot verdediging van de meening, dat het genade-verbond verkoren en verworpen omvat, wordt wel „aangevoerd, dat volgens de Schrift het verbond toch „verbroken kan worden en de wraak des verbonds den „bondbreker treffen zal.”

„Dat de Schrift” — zoo gaat Dr Thijs verder — „dat de Schrift dit leert, moet worden toegestemd; alleen „maar: zij leert dat wel van het oude, maar „niet van het nieuwe verbond. Integen- „deel zegt ze, dat het nieuwe verbond niet „kan worden verbroken.”

Bewijs voor deze stelling is dan bij Dr Thijs Hebr. 8:7-13. We gaan nu daar niet verder op in. We citeren alleen nog maar Dr Thijs' ingrijpende „conclusies” uit deze Schriftplaats:

„Van een bondsbreuk kan dus ook geen sprake meer zijn. (Kon onder de oude bedeeeling „gebeuren, dat de gehoorzaamheid, waartoe het verbond „verplicht, niet werd betracht. Onder de nieuwe „bedeeeling is dat onmogelijk, al zal die „gehoorzaamheid altoos gebrekkig zijn. Wel is het waar, „dat het verbond, zooals het aan ons verschijnt, „verbroken kan worden. Zooals het aan ons ver- „schijnt, behoren al de kinderen der geloovigen er toe „en zij vervullen niet allen de verplichtingen van het ver- „bond. Maar dan moet van zulken gezegd worden, dat „zij tot het verbond naar zijn wezen nooit hebben „behoord.”

Tot zoover Dr J. Thijs.

Nu hebben we in ons voorgaande artikel reeds, niet zonder beroep op Prof. Grosheide en ook Prof. Aalders, trachten aan te toonen, dat deze beweringen, al worden ze als „conclusies” (let op het: „dus”) aangediend, toch in werkelijkheid geen conclusies zijn uit Hebr. 8.

Onwillekeurig slaan we daarom het oog op andere Schriftplaatsen. Want de kwestie, die door Dr Thijs zóoal niet opgeworpen, dan toch met een paar forsche uitspraken als afgedaan beschouwd wordt, raakt wel degelijk de „interpretatie” onzer belijdenisschriften („interpretatie”; men weet wel, hoe ik dit overigens bedenkelijke woord hier bedoel). Als Dr Thijs kortweg constateert, dat het verbond thans niet meer verbroken kan worden, hoe is dan te verstaan, dat de Catechismus spreekt van een „ontheligen”, een „profaneeren” van het verbond onder het Nieuwe Testament? De Catechismus, die, in vraag 82, zegt, dat door toelating van openlijk ongeloovigen en ongehoorzamen „het verbond Gods ontheiligd, geprofaneerd wordt”? De Catechismus, die, in vr. 81 van de hypocrieten zegt, dat zij zich een oordeel eten en drinken? Kan dat oordeel soms óók verbondswraak zijn? Of daarmee dreigen?

We noemden daar den Catechismus, en denken daarbij vanzelf aan Zacharias Ursinus, die in zijn totstand-koming zulk een ruim aandeel genomen heeft. Welnu, Ursinus heeft zelf zich bezig gehouden met de kwestie der bondsbreuk. Aanleiding daartoe was een debat over de beteekenis der besnijdenis en daarmee samenhangende kwesties¹⁾. In dat debat — dat ons nu verder niet te interesseeren heeft — was ook ter sprake gekomen de beteekenis van Genesis 17:14; we lezen daar (volgens vertaling Prof. Aalders): „de mannelijke onbesnedenen, die zich het vleesch zijner voorhuid niet zal laten besnijden, die mensch zal uitgeroeid worden uit

1) Refutatio Thesauri cuiusdam Velitis, hastas ab aliis amentatas in scientis, ad oppugnandum sacramentorum finem primum, principale & proprium, nempe quod Deus per haec, tanquam visibilia signa & pignora, suam erga nos gratiam testificando, fidem & beneficiorum suorum communionem in nobis auget atque confirmet, Opera, II, Heidelbergae, Lancelot, 1612, Kol. 1665 sqq., zie 1669/1670.

het midden van zijne verwanten, die heeft mijn verbond verbroken”. Ursinus leidt ons hier wel een andere richting uit, dan Dr Thijs in „De Heraut” het doet. Op meer dan één punt. Ook in dit opzicht, dat hij de zonde der verbondsbreuk demonstreert, niet alleen aan deze oud-testamentische, doch óók aan nieuw-testamentische uitspraken, rakende de reeds gevestigde nieuw-testamentische gemeente. Naast den bondsbreker uit Genesis 17:14, en op één lijn met hem, plaatst hij de Farizeën en wetgeleerden, die „den raad Gods tegen zichzelf hebben verworpen”, door Johannes' doop niet te zoeken, Lucas 7:30. Wij voor ons zullen hier geen discrepantie tusschen Dr Thijs en den vader van den Catechismus constateeren; want primo is deze uitspraak aangaande „den raad Gods” exegetisch te zwaar, om zoo maar in dit debat dienst te kunnen doen, en secundo zijn de Farizeën uit de periode van het Oude Testament opgekomen, hebben ze het Nieuwe niet aanvaard, en kunnen ze dus kwalijk als voorbeeld voor bondsbreuk binnen den nieuw-testamentischen verbondskring dienen, ook al zou men de kantteekeningen willen volgen, als deze zeggen, dat de Farizeën en wetgeleerden, hier bedoeld, verwerpers waren van „de middelen, die God naar Zijn wijzen raad verordeneerd heeft in het nieuwe verbond, om daardoor de menschen ter zaligheid te brengen”. Lucas 7:30 blijve derhalve rusten. Maar — Ursinus gaat nog verder, en wijst ook op 1 Corinthhe 11:29: die op onwaardige wijze van dit brood eet, die eet zich een oordeel. Misschien wordt nu meteen duidelijk, waarom wij zóo even reeds op dat „oordeel” heenwezen. Ursinus teekent bij deze plaats aan, dat verachting van het teken overspringt op de beteekende zaak; wanneer nu van den éénen kant (blijkbaar hier van de zijde der menschen) de „conditie” met voeten getreden wordt, dan wordt ook de belofte, die van de andere zijde gedaan is (hier blijkbaar van Gods zijde) vergeefs, ze werpt geen effect mee af; want dan is die andere partij niet meer gehouden tot naleving er van. We hebben hier een geval — aldus Ursinus — dat parallel loopt met Jeremia 31:32: het verbond, dat uw vaderen vernietigd hebben (irritum facere — van effect berooven, ijdel maken); ook deze uitspraak, zegt Ursinus, ziet op nog iets anders dan alleen op de wet, en de wetgehoorzaamheid; zij slaat ook op de beloften, zoo zegt Ursinus. Of hij hier goed exegetiseert, kan ons thans weer niet interesseeren: het is om de dogmatische inzichten van den vader van den Catechismus te doen. Dit is wel duidelijk, dat hij de „verbondswraak”, gelijk hij die onder het Oude Testament ziet functioneeren (in onthouding van den beloofden zegen aan verachters des verbonds), óók ziet werken in degenen, die des Heeren Avondmaal profaneeren (staande op het terrein van het Nieuwe Verbond). In hetzelfde verband wijst Ursinus nog op Rom. 4:14: indien degenen, die uit de wet zijn, erfgenamen zijn, zoo is het geloof ijdel geworden en de belofte is niet gedaan; alsmede op Gal. 5:2: zoo gij u laat besnijden, zal Christus u van geen nut zijn.

Hiermee is natuurlijk over het eigenlijke probleem nog maar weinig gezegd. Niet eens het begrip der verbondswraak is ter sprake gekomen. Gelijk het „oordeel”, dat men zich eet en drinkt, in 'afgetrokken gerede-neerd, zoowel een tijdelijk als het eeuwige oordeel zou kunnen beteekenen, zoowel kastijdend als straffend wezen kan, zoo is ook de wrake des verbonds, zonder nader onderzoek, niet zoo maar als eeuwige „wraak” te beschouwen. Willem Tullinck, in zijn veelszins onklare tractaat „De Schending van het Recht des Verbonds gewroken” (verhandeling over Leviticus 26:23-26), kent zoowel een „verbondswraak”, die kastijdt voor een tijd en instrument der zoekende liefde is, als een andere, die vergeldt, verdoemt, den eeuwigen toorn doet komen.

Ieder voelt, dat hier vragen rijzen, die althans nadere overweging vragen. We moeten tot onze spijt hier afbreken, en hopen een volgende keer verder te gaan.

K. S.

„Zwei Männer.”

De radio — een forsche stem: Hitler's „historische rede” van deze week.

Wie herinnert zich niet uit die rede die ééne passage, waarin Hitler verklaarde, dat het eigenlijke probleem niet was Tsjecho-Slowakije, doch: de heer Benes? Alsmede dat andere, dat op het oogblik twee mannen in Europa elkander tegen gingen treden: de één was de heer Benes, de ander hij zelf. Zwei Männer....

Aan deze voor de waardeering van Hitler's ondernemen nog al gevaarlijke woorden, word ik indachtig, als ik uit enkele bladen de artikeltjes me voor ogen stel, die in den laatsten tijd de geschillen in onze kerken voorstellen als persoonlijke geschillen. Zwei Männer.... Herr Dr X, en Herr Dr Y.... Het eigenlijke probleem is niet genadeverbond, algemeene genade, kerkrecht, Rutgers-Kuyper, inwendige-uitwendige roeping, nihilisme, afwijking van de belijdenis, een erger dan-vóór-Assen-toestand, een reeks van „confessionele geschillen”, dreigende deformatie, doch Herr So en So ter eener, en Herr Dieser en Jener ter ander zijde. En als dat nu maar in orde was, dan liep alles maar weer op rolletjes. Gelukkig — zoo rapporteeren enkele broeders — is er al één persoonlijk geschil tusschen twee broeders in der minne geschikt, en och mochten er nu maar meer van die soluties volgen. Dan ware verder alles goed.

Hierin is veel te waardeeren. We hebben respect voor wie naar den vrede haakt, en kunnen het best hebben,

dat enkel hatelijks last hadde zijn, als zieracht een hevig wel korte twee in attentie

Maar r vooral vo

Voor o ook eens

deels per in publie

daarna e in orde

erg mis enigszin

die van l vermeld,

dat 'alle verteld h

Maar je heid in

Tegen dit geschillen

Sommige redderen

schijnt, d het avon

doen. Dat moet inza

moeten. E anderer c

geschillen uit verke

zaken, di met veel

gebracht personali

dan moet aangedien

verdenkt trouw in

onwetens manier,

is, en wa de zoove

Wie va niet late

Benes). E uit gepre

den aan zeggen: „

Of — gist 't v

verstand.

Opleidi

In har predikan

f 2,50 va

tin

„ 2,50 do

ge

„ 1,— va

„ 1,— va

„ 10,— va

„ 1,— va

„ 5,— on

„ 1,— va

„ 1,— va

„ 10,— va

er

„ 3,— va

„ 3,— va

„ 3,— va

„ 3,— va

„ 3,— va

„ 3,— va

„ 3,— va

ft mijn ver-
hier wel een
Heraut" het
t opzicht, dat
onstreert, niet
doch óók
itspraken,
nieuw-testa-
bondsbreker
m, plaatst hij
raad Gods
pen", door
Wij voor ons
Thijs en den
want primo
Gods" exege-
dienst te kun-
dit de periode
ebben ze het
u kwalijk als
euw-testamen-
men de kant-
dat de Far-
sepers waren
zen raad ver-
nd, om daan-
Lucas 7:30
at nog verder,
p onwaardige
en oordeel.
arom wij zoo-
sinus teekent
in het teken
meer nu van
tijde der men-
in wordt, dan
zijde gedaan
sch, ze werpt
ere partij niet
hebben hier
leel loopt met
ren vernietigd
erooven, ijdel
s, ziet op nog
de wetgehoor-
zegt Ursinus.
ans weer niet
inzichten van
n. Dit is wel
ik hij die onder
in onthouding
des verbonds),
en Avondmaal
et Nieuwe Ver-
nog op Rom.
n, erfenamen
de belofte
zoo gij u laat
zijn.

lijke problemen
begrip der ver-
het „oordeel“,
skene gerede-
ge oordeel zou
als straffend
rhonds, zonder
twige „wraak“
veelszins on-
techt des Ver-
riticus 26:23—
e kastijdt voor
fde is, als een
gen toorn doet

althans nadere
spijt hier af-
erder te gaan.
K. S.

's „historische

die ééne pas-
eigenlijke pro-
heer Benesj?
t twee mannen
i: de één was
Männer....
Hitler's onder-
l ik indachtig,
ne voor oogen
in onze kerken
hullen. Zwi
.... Het eigen-
meene genade,
aitwendige roe-
nis, een erger-
„confessionele
Herr So und
er ter ander
dan liep alle
o rapporteren
ijk geschil tus-
schikt, en och
es volgen. Dan

en respect voor
et best hebben,

dat enkele stuurlieden aan den wal (dat wil hier niets
hateijks zeggen, doch alleen maar, dat zij zelf geen
last hadden van zulke persoonlijkheidsperikelen) blij
zijn, als een of ander gehavend allerparticulierst plei-
zierjacht in veilige haven wordt binnengebracht. Eerst
een hevige deining, dan een jaar, of langer, soms óók
wel korter stilzwijgen, en dan een paar regeltjes, dat
'tweer in orde is... och ja, alles is historie en dus de
attentie waard.

Maar men wachte zich hier voor overdrijving. En
vooral voor verwarring.

Voor overdrijving. Het is mij zelf gebeurd, dat ik
ook eens een fellen aanval vol onjuistheden van grooten-
deels persoonlijke aard breed heb beantwoord — publiek
in publiek — daarna binnenskamers heb gesproken,
daarna een verklaring gepubliceerd, dat 't persoonlijke
in orde was, en kijk, een paar weken later was 'tweer
erg mis. Men kijkt zulke zinnen van pacificatie daarna
eenigszins anders aan. En begrijpt niet goed, dat bladen,
die van bepaalde persoonlijke geschillen niets hebben
vermeld, nu ineens wel die solutie melden. Ik dacht,
dat 'tallen die bladen interesseerde, die er iets van
verteld hadden...

Maar ja, — de verwarring, — die zal die onevenredig-
heid in spreken en zwijgen op haar geweten hebben.
Tegen dit verwarren van persoonlijke veetes en zakelijke
geschillen ga dan ook een waarschuwend woord uit.
Sommigen meenen dat er op dit punt heel wat te be-
redden valt. Die menschen weten meer dan ik. Het
schijnt, dat er kerken zijn, waar vele leiders des volks
het avondmaal niet kunnen vieren, of — het lichtvaardig
doen. Dat schijnt althans, als ik die berichten gelooven
moet inzake al die persoonlijke veetes, die uit den weg
moeten. Ik weet daar zoo niet van en oordeel niet over
anderer consciëntie. Ik kom er slechts tegen op, dat men
geschillen over feiten maakt tot ruzies, voortkomende
uit verkeerde „verhoudingen“. Ik kom er tegen op, dat
zaken, die het gereformeerde volk aangaan, en die men
met veel nadrukkelijkheid voor het tribunaal der kerken
gebracht heeft, nu worden weggestopt in de rubriek:
personalia. Als dat een bewijs is van beter inzicht,
dan moet dat bewijs rondweg als zoodanig worden
aangediend. Maar het zal niet goed zijn een nevel van
verdenking te laten hangen over hen, wier confessionele
trouw in verdenking gebracht is; vooral niet bij de
onwetenschappelijke, maar niettemin nadrukkelijke
manier, waarop dit nog pas door Prof. Hepp gedaan
is, en waarover we onze lezers hebben ingelicht, voor
de zooveelste maal zonder antwoord te krijgen.

Wie van Tsjecho-Slowakije een kwestie maakt, moet
niet later beweren: het eigenlijke probleem is Herr
Benesj. En wie applaus gaven of een zucht lieten hooren
uit geprangde borst, toen confessionele geschillen wer-
den aangekondigd, moet niet na een paar maanden
zeggen: Zwei Männer....

Of — hij moet zeggen: we hebben ons ver-
gist. 't Was „de kif“ (n kerkbode sprak zoo), of mis-
verstand. K. S.

Opleiding predikant Argentinië.

In hartelijken dank ontving ik voor steun opleiding
predikant voor Argentinië volgende giften:

- f 250 van R. V. te Enschedé (kennisgeving van stor-
ting);
- „ 250 door P. v. d. L. te Blerick bij Venlo (per kennis-
geving van storting);
- „ 1,— van J. W. R. te Bussum (per verzamelgiro no. 10);
- „ 1,— van Ds J. S. te R. (Gr.) (giro nr 53);
- „ 10,— van F. te A. (kennisgeving van storting);
- „ 1,— van J. J. te Watergraafsmeer (per postwissel);
- „ 5,— onder letter A. R. (per kennisgeving van storting).
- „ 1,— van Dr K. J. C. te K.
- „ 1,— van E. E. H. te A'dam—Noord.
- „ 10,— van B. M. te M. met bijschrift: „misschien komt
er nog een tweede (Argentijnsche student)? Geen
goedkoop en doeltreffender middel tot evange-
lieverkondiging is denkbaar“.
- „ 3,— van H. G. te E. (giro no. 79).

Dat is dus tezamen f 38,— (acht en dertig gulden).
Hartelijk dank.

Och, als-t-u-blijft, is er nog meer? Mijn
giro: 127278. K. S.

Gods akkerwerk.

Opgedragen aan Ds A. Merklijn.
Gods ploegers ploegen in het barre land,
Waar steenen stooten, en de voeten bloeden;
En waar ze voren trekken eindeloos lang,
Totdat de dag gaat dalen en de rust zich spreidt.

Vanwaar dat blij gelaat, die vaste hand?
Die oogen, die de horizonnen hoeden?
Maakt 'tmoezaam vorderen niet moedeloos en bang?
Is 'tgeen verspillen van den kostelijken tijd?

Zie naar omhoog! De zonnestrallen zenden
heer licht op 'tkouter en de kluiten neer.
— Gods regenbuien gaan welhaast de barheid breken. —

Zoo zendt de HEERE licht en zegen neer
waar drommen volken, die in 't donker dolen, zich wenden
tot Zijne knechten, die in kerkjes knielend smeeken.

EMAN EMMAUS.

Studenten te Utrecht.

De Raad der Gereformeerde Kerk van Utrecht, ver-
zoekt den ouders van hen, die met den aanvang van
den nieuwen cursus te Utrecht gaan studeeren en aldaar
op kamers gaan wonen, ook wanneer de betrokkene
als regel den Zondag in zijn familiekring doorbrengt,

mededeeling te doen aan het Kerkelijk Bureau, Burge-
meester Reigerstraat 1.

(Redactie's van Kerkbode worden verzocht dezen op-
roep in hun blad over te nemen.)

Opnieuw nationaal-socialisme.

Men heeft ons nog al eens kwalijk genomen, dat wij
waarschuwden tegen comités als „Terug naar het evan-
gelie“ (waarvoor Dr H. W. van der Vaart Smit een rede
hield), alsmede tegen verenigingen waarin Dr F. J.
Krop een leidende functie innam, zoolang daar tevens
ook nationaal-socialisten een beheersende plaats in-
namen¹⁾. Toch heeft de waarschuwing nog steeds zin;
en ons respect voor personen — met Dr Krop maakte
ik eens op de prettigste wijze kennis — kan ons toch
niet terughouden van het inbrengen van bezwaren, als
het om de zaak gaat. Zoo willen we ook nu, ter be-
vestiging van wat we vroeger schreven, wijzen op een
nieuw orgaan: „Evangelie en volk“. Het verschijnt maan-
delijks, en voert aan den kop een symbool, dat behalve
aan het kruis ook heel sterk aan den Duitschen adelaar
en aan het hakenkruis herinnert. Dat dit blad niet vrij
is van de nationaal-socialistische signatuur, die we ook
reeds constateerden bij het comité „Terug naar het
evangelie“, blijkt zoowel uit de namen van het bestuur
der Orde van getuigen van Christus (welker embleem
in den kop van het orgaan te vinden is), als uit de
namen van den z.g. „Opstelraad“, hetgeen zooveel zeg-
gen wil als: redactie. Bovendien wordt die verwantschap
rondtuit erkend, want de verschillende comités „Terug
naar het evangelie“ etc. moesten, zoo lezen we, hun
mededeelingen geregeld kwijt kunnen. De namen van
het ordebestuur zijn: G. J. K. baron van Lynden van
Horstwaerde, Baronesse van Lynden van Horstwaerde,
Mr F. P. Guépin, F. A. baron van Lynden, Dr W. Th.
Boissevain, en tot den opstelraad behooren: G. J. K.
baron van Lynden van Horstwaerde, Dr W. Th. Boisse-
vain, J. Boll, Ds Mr L. C. W. Ekerling, Mr F. P. Guépin,
J. Kranenburg, J. H. Scholte. Secretaris-penningmeester
is J. H. Scholte, Weimarstr. 139, Den Haag.

In het openings-artikel wordt, wat ook precies in de
lijn ligt, druk gewerkt met de leer van de pluriformiteit
der kerk. Zoals dat meer gebruikelijk is, loopt het
betoog uit op een pleidooi, dat tot hypothese neemt de
pluriformiteit der waarheid; en zoo worden we dan op-
gewekt om alle theologische twisterij er aan te geven,
en worden we zelfs gewaarschuwd om niet te spotten
met de pogingen, in Duitschland ondernomen, om tus-
schen Roomsch-Katholiek en Protestant een fusie te
krijgen. Tenslotte brengen Hoedemakeriaansche herinne-
ringen, vermengd met nationaal-socialistische ideeën,
Dr Boissevain tot een betoog, waarin het toegeruste
volk van Luk. 1 vs. 17 zoo ongeveer het Nederlandsche
is. Exegese en dogmatiek zullen in zijn ooren vergeefs
hier protesteeren.

Laat men zich vreemd van dit alles houden en deze
„Nederlandsche christenen“ uit den weg gaan. Een toe-
gerust volk? Maar met dezelfde post, waarmee dit blaad-
je mij bereikte, kwam ook een bericht binnen, dat een
vrije ontplooiing van het kerkelijke leven onder wat
men ondeugend zou willen noemen „de Sudeten-Hollan-
ders“ meer en meer door de autoriteiten in Duitschland
wordt tegengegaan. Prachtige toepassing op de ideologie
van een „toegerust volk“ en van een christendom, dat
niet aan politiek doet. Blinde leidlieden der blinden.

K. S.

1) Vgl. „Ref.“ van 12 Aug. en 9 Sept. j.l.

De Grootte Catechismus van Zacharias Ursinus. (IV.)

71. *Waarom was het noodzakelijk, dat Christus
waarachtig God en waarachtig mensch was?*
Omdat Hij anders niet de Middelaar Gods en der
menschen kon zijn.

72. *Wat is dus het ambt van den Middelaar?*
Het verbond tusschen God en de menschen, die van
God waren afgefallen, herstellen.

73. *Waarom kon dit verbond zonder Middelaar niet
vestigd worden?*

Omdat de gerechtigheid Gods vorderde, dat God om
der zonde wil op de menschen in der eeuwigheid ver-
toorn moest zijn. Daar het dus onmogelijk was, dat
God, in strijd met Zijn gerechtigheid enige gemeenschap
aanging met het menschelijk geslacht, moest er nood-
zakelijk iemand als tusschenpersoon optreden, die God
voor ons verbiddende, aan de gerechtigheid Gods vol-
doening gevende, en alle belediging voor de toekomst
wegnemende, de menschen, die van God waren losge-
scheurd, wederom met Hem zou verbinden.

74. *Waarom moest deze Middelaar des verbonds een
waar mensch zijn?*

Omdat de gerechtigheid Gods vorderde, dat de zonde
door lijden en dood, zou geboet worden. Doch omdat
de Goddelijke natuur niet lijden en sterven kon, (moest
dit geschieden) door een mensch.

75. *Waarom moet Hij waarachtig God zijn?*

Ten eerste, omdat iemand, die alléén schepsel is, zou
bezwaken zijn onder den last van den toorn Gods tegen
de zonde.

Ten tweede, omdat iemand, die alléén schepsel is,
aan God geen voldoende lofprijs voor de zonden zou
hebben kunnen betalen.

Ten derde, omdat wij niet voor des Vaders aangezicht
kunnen gebracht worden, dan getooid met de gerechtig-
heid en het eeuwige leven. Derhalve moest de Middelaar
in dit leven Zijn Kerk vergaderen en bewaren, met
den Heiligen Geest begiftigen en haar later opwekken
tot de eeuwige heerlijkheid, hetwelk alles te doen alléén
in de macht van God staat.

76. *Waarom heeft Hij niet op de gewone wijze der
natuur, maar door de kracht des Heiligen Geestes moe-
ten ontvangen worden?*

Opdat geenerlei zondemet in Hem zou kunnen over-
gebracht worden.

(Zie voor vervolg pag. 464)

Ultra!

Wij leven in een ultra-tijd, heeft één onzer
Nederlandsche politici geschreven. Er bestaat een
ultra-militairisme en een ultra-werkloosheid. Maar
ons begrippen-apparaat heeft de ultra-afmetingen
van de huidige vraagstukken niet bijgehouden, zoo
oordeelt hij. Wij meten met maten, die bij de
tegenwoordige ultra-afmetingen niet passen. Dat
hebben wij te veranderen, eer het te laat is! Heele-
maal ultra was echter zijn artikel ook niet, want
hij vergat de ultra-maatregelen voor te stellen, die
dan zouden moeten worden genomen. Moeten wij
óók de Noordzee dempen? Moeten wij Duitschland
den oorlog verklaren? En wat zullen wij doen
tegenover de ultra-afmetingen van de ontkerstening
en onkerkelijkheid? Ik denk dat het wel zal blijven
bij een ultra-mond en een ultra-pen! Hoe ver-
staanbaar het ook is dat wij roepen om ultra-
remedies, toch is deze ultra-houding precies het
allerlaatste wat wij in onze dagen noodig hebben,
omdat deze houding schijn is, ultra-schijn! Phrases,
dikke woorden, vuurwerk, wij hebben ze minder
noodig dan ooit! O, ik weet het wel, het is zoo
ergerlijk voor ons vleesch dat er toestanden zijn
en vraagstukken die wij niet aankunnen. Toch
is dat niet-aankunnen de broodnoodige les, die
God ons in dezen tijd te leeren geeft. Wij willen
graag wat groots tot stand brengen, omdat wij
boven den nood willen blijven staan, wij willen
mijnheer-blijven, mijnheer-over-den-nood! Wij
droomen ons gaarne een redders-rolletje! Boven
de noodzee van onzen tijd zou dan zoo'n wel-
dadig, sympathiek hoofdje uitsteken, zoo'n geeste-
lijke of kerkelijke Dorus Rijkers! Maar als dáár
nog iets van bij ons is overgebleven, dan hebben
wij den nood van onzen tijd nog niet gezien. Dan
zijn wij niet in aanraking geweest met het vraag-
stuk der werkloosheid, met den politiekeen, noch
den kerkelijken nood. Want daarmede in aan-
raking komen, dat is inzien: dat niemand heerlijk
zal worden in dezen wereldnood dan Jezus Chris-
tus alleen! Daar is ook in onze kringen soms een
dwaze ophakkerij, waarmede wij eindelijk eens
dienen op te houden, het is er geen tijd voor.
Daar is een wel goedbedoelde, maar verkeerde
beschouwing, waarin men vraagt: Waar is de so-
cialist? Waar is de vrijzinnige? Maar de kerk
houdt stand en de christelijke staatkunde staat
rotsvast in de branding... Als wij niet anders
worden, zullen wij evenzeer weggevaagd worden.
God wil geen ultra-woorden van onze lippen ver-
nemen. Hij wil de bede opvangen: Heere, behoed
ons, wij vergaan... Dan zal Jezus Christus open-
baar worden als de Behouder des Levens, maar
zóó, dat geen vleesch zal roemen voor Hem.

Nee, van ultra-maatregelen verwacht ik niets
dan een ultra-mislukking! Ik zou een andere op-
wekking willen neerschrijven: wij moeten gaan
werken, doodeenvoudig gaan werken. Daar gaan
lawines van woorden over de wereld, maar er is
een tekort aan eenvoudige plichtsbetrachting. Als
de verderfengel boven Jeruzalem zweeft (1 Kron.
21:20) lees ik in Gods Boek dit tekenachtig zin-
netje: Ornan dorchte tarwe. Zalig is die dienst-
knecht, dien de Heere zal wakend vinden, van
wien Hij zal zeggen: gij zijt over het minste ge-
trouw geweest. Wij hebben Ornan's noodig op
onze boerderijen, in onze winkels, op onze wer-
ven, in onze gemeenteraden! Heel doodgevoelen
werken deed ook de Samaritaan, waarvan de Hei-
land heeft verteld. Hij deed niets ultra's, een
stuiver zalf en twee dubbeltjes kostgeld, maar hij
was in het kleine getrouw. Dat is de weg, wel-
ken God ons wijst en waarop Zijn zegen ligt.

Hebben wij dan misschien een ultra-geloof noo-
dig, moeten wij de discipelen nabidden: Heere,
geef ons een ultra-geloof? Maar hadden onze broe-
ders in Duitschland dat misschien, die kerkstraf
hebben verduurd en in de hel van een concen-
tratiekamp zijn gegaan om de goede belijdenis?
H'm, zij waren zoo weinig ultra, dat wij bij de
zuivere geloofskennis van menigeen een benauwd
vraagteken zouden hebben geplaatst! Zij hebben
eenvoudig geloofd en het geloof functioneert in elke
omstandigheid naar zijn aard. Voor ultra-disci-
pelen is er achter den Heiland geen plaats. Heere,
ik zal U volgen waar Gij ook henengaat! zegt de
ultra-discipel. De Heere zet hem terstond neer,
zoo gemakkelijk is dat niet, vriend! Al moest ik
ook met U sterven! daar hoor ik weer de ultra-
taal. Doch de Heere zegt: gij zult Mij driemaal
verloochenen! Maar als er een jongen is met een
stukkenzakje, een weduwe met twee penningen,
een man met een kroes water, dan stelt de Hei-
land hun doodgevoelen werk tot een rijken zegen.
Zoo zal het ook zijn in deze wereldcrisis. Niet de
plans zullen bestaan, waarin de menschen een
verdrag met de crisis sluiten en een voorzichtig
verdrag met den oorlog maken. Maar iemand zal
een koelje in het leven behouden en twee schapen
en van de veelheid der melk zal hij boter en honig
eten!

N. B.

77. Waarom toch moest Hij zonder eenige zonde wezen?

Omdat de Godheid geen natuur, met zonde besmet, kon aannemen, en ook omdat Hij geen Gode welgevallig Middelaar en Offer zou hebben kunnen zijn voor anderen, wanneer Hijzelf niet volkomen vrij van de zonde was geweest.

78. Wat beteekent het dan nu: te gelooven in Christus, die ontvangen is van den Heiligen Geest en geboren uit een maagd?

Het is: in zijn hart verzekerd te zijn, dat de Zoon van God, terwijl wij allen in zonden en onder den toorn Gods ontvangen en geboren worden, als een waarachtig mensch zonder zonde ontvangen en geboren is, opdat Hij ons door Zijn verdienste en de gemeenschap met Hem zuiver en heilig zou maken.

79. Wanneer zij zegt, dat Hij GELEDEN heeft, wat verstaat zij dan daaronder?

Niet slechts die laatste daad van onze verlossing, waarin Christus gevangen en gekruist is, maar alle ellenden en smarten, die Hij van moeders lijf tot aan het graf toe, naar ziel en lichaam, verduurd heeft.

80. Waarom wordt de naam van den STADHOUDER, onder wien Hij geleden heeft, niet gedrukt?

Ten eerste, opdat de Romeinsche stadhouder een bewijs zij, dat, ten tijde toen Christus leed, de koninklijke scepter reeds van de Joden weggenomen was, zooals voorgezegd was; en dat derhalve geen andere Messias te verwachten is.

Ten tweede, opdat wij er aan herinnerd worden, dat wij niet slechts de straf, maar ook de rechtvaardige verdoemenis in het Goddelijk gericht ontkomen zijn, omdat Christus onschuldig door den aardschen rechter voor ons veroordeeld is.

81. Waarom heeft God gewild, dat Hij aan het KRUIS zou sterfen?

Opdat Hij zou aanwijzen, dat de vervloeking, waaraan wij onderworpen waren, op Hem is afgewenteld. Vervloekt was immers, die aan het hout hing.

82. Waarom kon Hij ons slechts verlossen door te STEIVEN?

Omdat de Goddelijke rechtvaardigheid en waarheid niet toelieten, dat de zonde anders dan door den dood verzoend werd.

83. Waarom wilde Hij ook BEGRAVEN worden?

Ten eerste, om te bewijzen, dat Hij werkelijk gestorven was.

Ten tweede, opdat Hij door Zijn begrafenis, gelijk door Zijn dood, voor ons de zalige rust in onze graven zou verdienen.

84. Wat verstaat zij onder Zijn nederdaling ter helle?

Dat Hij de smarten des doods en de verschrikking van Gods toorn, waardoor de verdoemden tot wanhoop gebracht en tot in der eeuwigheid gepijnigd worden, in Zijn ziel en Zijn geweten, zonder echter wanhopig te worden, ervaren heeft.

85. Maar kon God ooit op Christus verloornd worden, of Hem ooit verlaten?

Nooit. Maar Hij heeft Zijn gunst en bijstand voor een tijd zóo verborgen, dat de menschelijke natuur van Christus in die benauwdheden komen moest, door welke de van God verlatenen en verworpenen gepijnigd worden.

86. Waarom heeft Hij ook deze pijnigingen moeten verduren?

Omdat de zonden van ons allen op Hem samengeworpen waren, dáárom heeft Hij zóo Gods toorn daartegen gevoeld, evenals of Hij alléén alle zonden van alle menschen bedreven had.

R.

G. B.

6) eum in anima et conscientia sua.... expertum esse.

Het probleem der Schriftcritiek.

Dr G. C. Berkouwer. Het probleem der Schriftcritiek. — J. H. Kok, N.V., Kampen. 1938.

Dit derde belangrijke boek van Dr Berkouwer worde door vele menschen gekocht en bestudeerd. Voor een ieder, die dit doet, zal dit boek een zeer waardevol bezit worden. In ieder geval moeten al onze predikanten zich nauwkeurig op de hoogte stellen met dit boek: zij zullen er heel wat winst mede kunnen doen.

Waarom moeten vele menschen dit boek koopen en bestudeeren? In de eerste plaats om het feit, dat het een zeer rijken inhoud heeft. Ik mag dit wel illustreeren door een overzicht van den inhoud te geven.

In het eerste hoofdstuk van zijn boek gaat Dr Berkouwer na, welke de motieven zijn, die de menschen kunnen brengen tot critiek op de Heilige Schrift. Hij onderscheidt 2 motieven: het motief der wetenschap en het motief der relatie. Het is hem voornamelijk te doen om het motief der relatie — het motief vanuit de specifieke relatie tusschen het evangelisch geloof en de Openbaring Gods. Deze relatie zou een vertrouwensrelatie zijn en de onfeilbaarheid der Schrift uitsluiten. Immers, die onfeilbaarheid der Schrift kan alleen gehandhaafd worden in een onpersoonlijke beschouwing, waarin aan de heteronomie een plaats wordt toegekend. In dat relatiemotief ziet hij 2 verschillende grondgedachten en wel het motief der ervaringstheologie (Hermann en anderen) en het motief der existentiële theologen (Althaus, Barth, Brunner en anderen).

In het tweede hoofdstuk bespreekt Dr Berkouwer de problemen der Schriftcritiek. Het gaat er natuurlijk om, bij alle critiek, die men op de Schrift uitbrengt, iets te handhaven voor ons geloof. Brengt relativiteering der Heilige Schrift niet met zich mede relativiteering der Openbaring? Op deze vraag worden verschillende antwoorden gegeven. Berkouwer gaat inzonderheid na de uitwegen, die de ervaringstheologie heeft aangewezen om zekerheid te behouden (Gunning: wij ervaren den levenden Christus), den uitweg van het kerugma (Kähler, Althaus: de evangeliën zijn getuigenissen van Christus-geloovige menschen in het licht der Opstanding) en den uitweg van de paradox Karl Barth: men mag critiek oefenen op het historisch materiaal, als men dat historisch materiaal maar niet vereenzelvigt met de Akt Gottes).

In het derde hoofdstuk toont Dr Berkouwer aan, dat de Schriftcritiek veel invloed gehad heeft op het dogma, ja zelfs het Apostolicum bleef niet gespaard. Wel schijnt het Apostolicum veelal den storm te kunnen doorstaan, maar vaak kan dit, omdat men het Apostolicum een anderen zin geeft. Verwerping zou de situatie veel helderder maken, maar velen willen dat nog niet. Hij toont dan aan de hand van het artikel van de maagdelijke geboorte aan, hoezeer de Schriftcritiek den weg gebaand heeft tot Umdeutung en reducering van het Apostolicum.

In het vierde hoofdstuk onderzoekt Berkouwer den invloed der Schriftcritiek op het dogma en neemt als voorbeelden de leer der „eerste“ en de leer der laatste dingen. Voor het eerste wijst hij op het standpunt van Hermann en anderen (we vinden in Genesis 1—3 alleen maar een aanwijzing, dat de zondeval uit menschen is en niet uit God), van Althaus (de Urtat is „zugleich als vergangen en gegenwärtig zu denken, actualisatie van den staat der recheitheid en van den zondeval) en van Brunner, die een vernietigend oordeel velt over de geheele leer van den eersten mensch, en wat daarmee samenhangt. En dit heeft natuurlijk invloed op de gansche visie der menschen, ook op hun uitlegging van Rom. 5, die met allerlei reserves omringd wordt en zoo voorts.

Voor het tweede wijst hij weer op het standpunt van Althaus (de parousie is een onhistorisch gebeuren, want zij is volkomen onthulling van God en geschiedenis is altijd verbergend, kenosis), van Holmström, die de moeilijkheden zag van de „nieuwe“ eschatologie, maar niet terug wilde keeren tot het Woord Gods, maar naar de bijbelsche boodschap (waar te vinden?) en van Buri, die toefat, dat het Nieuwe Testament spreekt van endgeschiedliche Parousie, maar die dat geheel en al over boord wilde werpen: de waarheid der Nieuw-Testamentische eschatologie is alleen een levende wil tot levensvoltooiing.

In het vijfde hoofdstuk handelt Dr Berkouwer zeer uitvoerig over de Roomsche opvattingen. Hij toont glashelder aan, dat in de Roomsche kerk geworfeld wordt om tot juiste opvattingen te komen. Eenerzijds wil men als eeuwige kerk mee gaan met de wetenschap, maar anderzijds wil men opkomen voor het gezag der Heilige Schrift. Het relatie-moment speelt, naar zijn beide grondgedachten, geen rol in dezen strijd. We kunnen dit geheele hoofdstuk wel typeeren met de woorden van Berkouwer (pg. 181): „In de accentueering van de progressie en haar begrenzing ligt het PROBLEEM van Leo's encyciel en van heel de houding der Roomsche kerk tegenover de Schriftcritiek“.

(We mogen hier wel even een tusschenopmerking maken. Dr Berkouwer laat zien, dat hij uitnemend op de hoogte is met de Roomsche opvattingen. Hij kan er niet in slagen, ons een eenheidich beeld van die opvattingen te geven, maar dat is zijn schuld niet. In het bekende Roomsche tijdschrift „Het Schild“ kunnen we dienaangaande dit lezen: „Apprecieeren moeten wij zijn uiteenzetting over de katholieke leer in dezen. Dat hij niet altijd bij de aannevoeging der somtijds oogen-schijnlijk strijdende elementen de juiste synthese vindt, is geen wonder, als zelfs voor katholieke theologen dit probleem iets beklemmends heeft, wat door Dr Berkouwer's boek zeker nog is toegenomen.“)

Maar kan Berkouwer ons dat niet geven, hij toont aan, dat ondanks de spanningen in de opvattingen, men die spanningen niet heel erg vindt; het beslissend leergezag der kerk is immers altijd bij de hand.)

In het zesde hoofdstuk maakt Dr. Berkouwer een vergelijking van de leer der onfeilbaarheid van den Paus en van de Heilige Schrift. Hij bewijst hierin, dat bij alle schijnbare overeenkomst er een diepgaand verschil tusschen beide is. Tenslotte, zoo betoogt Berkouwer, is de leer van die pauselijke onfeilbaarheid, een beroep van de letter der Schrift op den Geest, is er principiëel geen onderscheid tusschen het beroep van de mystieken op den geest en het steunen der pauselijke onfeilbaarheid op de assistentia divina, waarop naar katholieke opvatting immers die onfeilbaarheid rust.

In het zevende hoofdstuk ontvangen de geschillen een plaats, die onze Geref. Kerken aangaande het Schriftgezag de laatste jaren hebben veront-rust. Volgens den schrijver ging het bij Dr Geel-

kerken inzonderheid om het motief der wetenschap, en ging het bij Netelenbos en Ubink om het relatie-motief, met dit verschil, dat bij Ubink in het spel kwam het dualisme tusschen geheel de Schrift en het ondoofbaar Licht van het Woord, de Werkelijkheid Gods, een motief, dat meer herinnert aan de existentiële theologen.

In het achtste hoofdstuk komt Berkouwer toe aan het isolement der Gereformeerde Schriftbeschouwing. Hij trekt eerst de grenzen van dit isolement, wij willen als Gereformeerden ons niet binden aan een bepaalde Bijbelvertaling en wij doen ook aan tekstcritiek, die geheel iets anders is dan Schriftcritiek. Dan bespreekt hij in dit hoofdstuk het vraagstuk der organische inspiratie. Het komt in dit hoofdstuk heel goed naar voren, dat Dr Berkouwer zeer trouw wil zijn aan de Gereformeerde belijdenis. Hij waarschuwt voor een opvatting van het „organische“, waarmede door dat woord alle moeilijkheden ondervangen zouden worden, bestrijdt met kracht het denkbeeld, dat er een Bijbelsch wereldbeeld zou zijn, hij wil er niet van weten, dat in de Schrift een ander historische begrip zou kunnen zijn, en ziet heel goed in, dat het spreken der dienst-knechtsgestalte der Heilige Schrift ons op wegen brengen kan, die wij gansch niet moeten inslaan (Althaus, Haitjema: de dienst-knechtsgestalte van den Heiligen Geest, de kruisiging van den Pinkstergeest in de afsluiting van den canon).

Hij eindigt zijn boek met een kort negende hoofdstuk, waarin hij het nogmaals opneemt voor de Gereformeerde belijdenis en de gevaren in het licht stelt van een verwerpen der belijdenis onder het verwijzen naar den Christus, Die den Satan versloeg met Zijn Woord: „Er staat geschreven“.

In de tweede plaats moeten vele menschen dit boek koopen en lezen, omdat Dr Berkouwer uitnemend de kunst verstaat, hoofdgedachten van beschouwingen in het licht te stellen, hoe moeilijk dit vaak ook is, gezien de wijze, waarop vele schrijvers zich uitdrukken. Ik wees reeds op de uitnemende wijze, waarop hij de katholieke visie op de Schrift heeft weergegeven, ik kan ook andere dingen noemen als daar zijn: zijn weergave van den strijd, die onder ons over de Heilige Schrift is gevoerd, zijn tekening van de eschatologische standpunten als ook zijn schetsen van andere systemen. Wel is hem dat niet altijd even goed gelukt — zou zijn visie op de Schriftbeschouwing van Barth wel altijd precies de roos raken? — maar over het algemeen worden wij in dit boek uitnemend voorgelicht over de beschouwingen van anderen.

In de derde plaats: Dr Berkouwer is heel goed op de hoogte met al de vraagstukken, waarmede hij door zijn boek in aanraking komt. En dat zijn er heel vele, van zeer uiteenlopenden aard! Hij is op de hoogte — ik doe maar een greep — met de theologie der Ritschlianen, der Ethischen, der Modernen; hij weet van afwijkende meeningen aangaande maagdelijke geboorte, van wereldbeeld in de Heilige Schrift of niet, van conjecturaal-critiek enz. enz.

En in de vierde plaats: Dr Berkouwer heeft dit boek geschreven in onderwerping aan het Woord Gods. Hij heeft zijn gedachten gevangen gegeven onder dat Woord. Hij belijdt maar niet de ingeving der Heilige Schrift als iets, dat nu eenmaal moet, maar hij tracht zich steeds de volle consequenties van dat belijden in te denken en ziet in die trouw gevaren, waar anderen geen gevaren zagen (Kuyper en Bavinck, die wel spraken van dienst-knechtsgestalte der Heilige Schrift, al moet ter hunner verontschuldiging worden gezegd, dat de dialectische theologie met haar misbruik er toen nog niet was). Daar zijn we wel het meeste dankbaar voor en vooral daarom kunnen wij van ganser harte bidden, dat God de lezing van dit boek voor velen ten zegen mag stellen en dat daardoor velen te vaster mogen staan bij de juiste belijdenis van het gezag der Heilige Schrift.

Hiermede is niet gezegd, dat wij geen bezwaren zien in dit boek. We hadden bijvoorbeeld gaarne gezien, dat Dr Berkouwer nog wat meer orde gesteld had in zijn schrijven. Nu sluiten we af en toe op oneffenheden, vragen we ons af, of iets niet voor een tweeden keer gezegd wordt, loopt het niet zoo logisch als wel wenschelijk ware geweest en als in andere gedeelten van het boek bereikt is.

Dan: het lijkt mij fout, dat Dr Berkouwer spreekt van één relatie-motief. Kunnen we nu werkelijk het ervaringsmotief wel zien als met het motief der existentiële theologen voorkomend onder één noemer? Komen wij bij menschen als Althaus niet op geheel andere bezwaren tegen de feilloosheid der Schrift als bij menschen als Hermann en Schaeder? Natuurlijk, Dr Berkouwer heeft de verschillen wel gezien, maar hij heeft grotere overeenkomst waargenomen en is dat laatste niet verkeerd gezien? Trouwens, gaat het — en dit ligt in dezelfde lijn — wel aan om Ubink te zetten naast Netelenbos? Mag men de motieven van Netelenbos vergelijken met die van Ubink — het dualisme van de geheele Schrift en het ondoofbaar Licht van het Woord, de Werkelijkheid Gods?

En voor-
gevaren v-
ziet hij h-

Natuur-
ook niet
sluit ik m-
werkstelli-
als ik be-
aansluiten-
de waarh-
vorm, die
hetgeen i-
alleen zoo
dan zal ik
van psych-
zielkunde

Zoo he-
wer ver-
over aans-
opgevoed
steeds me-
de waarn-
zou Zich
het zinlijk-
had met -
dit niet e-
noemde?
het niet m-
zaak gedv-
niet waar

Wij mog-
aangeslot-
vader of
Woord is
10: 6—8),
volle betr-
het kon we-
dit uit he-

En ten
voerig ov-
zeer goed
gevaren v-
dat woord
weg ruim
is het zoc-
cies geeft,
moeten ve-
heen. En
Een derge-
als we da-
over een
Zou het n-
ning gege-
gansch en

Dr Berk-
kwade du-
lijken vor-
vattingen.
minst een
van dit be-
spreekt he-
dit boek
lezers zie-
meer gaar-
gansche S-
Woord G-
op het W-
voor het
looze ont-
Zijn Kerk-
baring zo-
en Zijn w-
quaar, ma-
zou (Schil-
de lof en
en het sp-
ons aan d-
dan in he-
beschouw-

Baan
21

De Vad-
September
haave te l

Zijn wij
kunst ver-
voor het
wereld zij-

Geen ge-
Het nages-
lijken bou-
hebben, e-
beteekenis
Boerhaa-
der genee-
als genees-
nieuw lev-
ting: het
Hippocr